

SŁOWO WSTĘPNE

Przedstawiany Czytelnikowi leksykon zawiera objaśnienia 100 podstawowych pojęć z historii prawa i ustroju, zarówno powszechnej, jak i polskiej. Został opracowany przez pracowników naukowych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Jego formuła odpowiada innym leksykonom dotychczas wydanym przez C.H. Beck, odzwierciedlając podstawowe instytucje i konstrukcje z zakresu historii prawa i historii ustrojów państwowych, wzbogaconych o elementy historii administracji. Obejmuje on wiele problemów, z których niemało jest nadal przedmiotem badań, a nawet sporów naukowych. W dodatku jego autorzy stanęli przed ogromem materiału, spośród którego należało dokonać właściwego wyboru i uzasadnionej selekcji. W rezultacie, ma on charakter subiektywny, gdyż niemożliwe było objęcie w leksykonie wszystkich kwestii, być może nawet istotnych i doniosłych. Ważne natomiast jest, że autorzy starali się uniknąć szczegółów, gdyż ich przyswojenie nie jest celem samym w sobie.

Pod względem chronologicznym treść leksykonu obejmuje okres kilku tysięcy lat, od starożytności

po czasy współczesne, generalnie jednak do 1945 r. Większość uwagi poświęcono ostatnim stuleciom. W historii prawa to okres wielkich kodyfikacji, zaś w historii ustrojów, czasy państwa konstytucyjnego. Wybór taki wydaje się być uzasadniony, gdyż obecne czasy znajdują coraz więcej entuzjastów. Argumentem dodatkowym jest też niepodważalny fakt, że stworzone w czasach późnonowożytnych kodeksy, oczywiście ze zmianami, obowiązują w niektórych państwach do dzisiaj, a kraje, które wówczas w procesie kodyfikacji nie uczestniczyły, uznając ich rangę i znaczenie, zwyczajnie je bezpośrednio lub pośrednio przejęły w formie rodzimego ustawodawstwa. Podobnie rzecz się ma ze światowym konstytucjonalizmem. Jego historia oddziałuje bowiem w sposób niepodważalny zarówno na treść, jak i na formę współczesnych ustaw zasadniczych. Jak by tego było mało, najstarsza konstytucja świata – amerykańska z 1787 r. – obowiązuje do dzisiaj, zaledwie z 26 poprawkami.

Tak przyjęty układ z pewnością nie zadowoli zwolenników prawa i ustroju: starożytności, średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych, którym poświęcono proporcjonalnie znacznie mniej miejsca. Można więc z tego tytułu mieć do autorów pretensje. Jednak odwrócenie proporcji by je spotęgowało jeszcze bardziej. Dla autorów liczyła się bowiem klamra spinająca przeszłość z terażniejszością, nie zaś dywagacje o instytucjach dawno zapomnianych. Zawartość merytoryczną leksykonu podzielono przy tym proporcjonalnie, połowę poświęcając historii prawa, a połowę historii ustroju.

Treść leksykonu oparto zarówno na dorobku uczonych polskich, jak i obcych, zawartym w fundamentalnych podręcznikach, oraz w monografiach, rzadko jednak sięgając do opracowań cząstkowych. Wydaje się to być zrozumiałe. Ułatwieniem dla Czytelnika, pragnącego dotrzeć do bogatej literatury prawnohistorycznej, jest zamieszczenie wykazu polskich podręczników na

początku leksykonu oraz głównej literatury tematu po każdym haśle, ograniczonym jednak co najwyżej do pięciu podstawowych pozycji. Dla ułatwienia korzystania z leksykonu wprowadzono pogrubienia druku, odsyłacze i indeks rzeczowy. Liczba autorów została ograniczona do czterech i był to słuszny wybór.

Leksykon przeznaczony jest nie tylko dla studentów prawa i administracji, ale też historii ogólnej i politologii. Być może zainteresuje on też i inne osoby pasjonujące się dziejami państwa i prawa. Wszystkich więc zachęcam do jego lektury.

Za autorów
prof. zw. dr hab. *Tadeusz Maciejewski* – redaktor
Gdańsk, maj 2009 r.